

วิเคราะห์บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของ มหาวิทยาลัยรังสิต

An Analysis of the Poetries Winning Award from the RSU Improvised Poetry Competition

รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล

สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Email : rapeephan.p@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ตั้งแต่ พ.ศ. 2548-2562 จำนวน 90 สำนวน โดยมุ่งศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านการใช้คำ และภาพพจน์ ผลการศึกษาพบว่า บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต มีลักษณะการใช้คำดังนี้ คือ มีการใช้คำซ้อน คำประสม คำพยาน และคำซ้ำ การใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ มีหลายลักษณะ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ นามนัย และบุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต

คำสำคัญ: บทร้อยกรอง, การประกวดกลอนสด, การใช้ภาษา

Abstract

The purpose of this research aimed to study the language usage of the 90 poetries winning award from the improvised poetry competition at Rangsit university from 2005 to 2019. The research has mainly investigated 2 aspects: the use of words, and figurative language. The findings showed that the poetries winning award from the RSU improvised poetry competition reflected in various types: the compound words, the complexing words, the reduplication, and the variety of figurative language such as simile, metaphor, metonymy, and personification.

Keywords: Poetry, Improvised poetry competition, Language usage

วันที่รับบทความ : 06 มีนาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 03 กุมภาพันธ์ 2564

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 04 มีนาคม 2564

1. บทนำ

การเล่นกลอนสดในอดีตนิยมกันในกลุ่มคนทั่วไป จนได้รับความสนใจแพร่หลายในสถาบันการศึกษา ปัจจุบันมีการจัดประกวดบทร้อยกรองที่เรียกว่า “การประกวดกลอนสด” ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานสถาบันการศึกษา ทั้งของภาครัฐและเอกชน มีการจัดเพื่อ

วัตถุประสงค์ต่าง ๆ นับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์งานร้อยกรองให้ดำรงอยู่ [1]

การประกวดกลอนสดของมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งถวายพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้จัดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2548-2562 รวม 15 ครั้ง มีบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 90 สำนวน จำแนกเป็นบท

ร้อยกรองประเภทกลอนแปด ดอกสร้อย และสักวา ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และรางวัลชนะเลิศประเภทที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะเช่นเดียวกับบทกวีอื่น ๆ ต่างกันเพียงผู้ประพันธ์มุ่งสร้างสรรค์โดยใช้ความคิดและปฏิภาณในระยะเวลาอันจำกัด ถึงกระนั้นก็เป็นศิลปะที่งดงาม ไพเราะ ให้อารมณ์ ความรู้สึก เกิดจินตภาพและความหมายที่ดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้คำและภาพพจน์ในบทบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต

3. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ตั้งแต่ พ.ศ. 2548-2562 จำนวน 90 สำนวน จำแนกเป็น กลอนดอกสร้อย จำนวน 30 สำนวน กลอนสักวา จำนวน 30 สำนวน และกลอนสุภาพ จำนวน 30 สำนวน ปรากฏในรายงานสรุปโครงการประกวดกลอนสดชิงถ้วยพระราชทานครั้งที่ 1-15 ของมหาวิทยาลัยรังสิต [1] โดยมีกรอบแนวคิดการจำแนกประเภทของคำในภาษาไทยตามการสร้างคำของ สุนันท์ อัญชลีสินกุล [2] การจัดประเภทของภาพพจน์ตามหลักเกณฑ์ของ วิชา กงกะนันท์ [3]

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัย
- 2) รวบรวมข้อมูลบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัล

ชนะเลิศ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบของการวิจัย

4.3 นำเสนอผลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

4.4 สรุป อภิปรายผล เสนอแนะ

5. ผลการศึกษา

จากการวิจัยพบว่าบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสดของมหาวิทยาลัยรังสิต ระหว่าง พ.ศ. 2548-2562 มีลักษณะการใช้คำ 4 ลักษณะ ได้แก่ คำซ้อน คำประสม คำพยาน และคำซ้ำ มีลักษณะการใช้ภาพพจน์ 4 ลักษณะ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ นามนัย และบุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต อธิบายได้ดังนี้

5.1 การใช้คำ หมายถึง การเลือกสรรคำใช้ในบทประพันธ์ตามความนิยมที่หลากหลาย เพื่อใช้ในการสร้างอารมณ์ให้แก่ผู้อ่าน เป็นการใช้คำที่เป็นศิลปะ มีความละเอียดอ่อน ต้องมีการเลือกถ้อยคำอย่างประณีตเพื่อใหตรงความหมาย สามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึกได้ ซึ่งในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต มีลักษณะการใช้คำที่น่าสนใจ ได้แก่ การใช้คำซ้อน การใช้คำประสม การใช้คำพยาน และการใช้คำซ้ำ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การใช้คำในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต

การใช้คำ	จำนวนคำ
คำซ้อน	205
คำประสม	77
คำพยาน	22
คำซ้ำ	2

จากตาราง แสดงการใช้คำซ้อน การใช้คำประสม การใช้คำพยาน และการใช้คำซ้ำ ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ดังนี้

ลักษณะการใช้คำซ้อน (Synonymous Compound) ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏคำซ้อน จำนวน 205 คำ ยกตัวอย่างจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 1 บทร้อยกรองประเภทดอกสร้อย ของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น

ถุงเอ๋ยถุงคำ

พวกเรานำมาใช้ใส่ลี้ของ

พวกขยะสภปรกรกเมื่อมอง

เราจึงต้องรักสะอาดชาติรุ่งเรือง

มิถุ่ดำรงใช้ให้ประโยชน์

ขจัดโทษขยะทุกซ่งล่งถึงเหลือ

ชาติสะอาดปราศจากกากรเมือง

ถึงสิ้นเปลืองแต่ถึงคำล้ำคุณเอย

จากตัวอย่างคำซ้อนข้างต้น เกิดจากการซ้อนคำระหว่างคำว่า สิ่ง และคำว่า ของ คำว่า รุ่ง และคำว่า เรื่อง คำว่า สิ้น และคำว่า เปลือง

สิ่ง หมายถึง น. ของต่าง ๆ โดยไม่จำกัดว่ามีชีวิตหรือไม่มีชีวิต [4]

ของ หมายถึง น. สิ่งต่าง ๆ [4]

จะเห็นได้ว่า คำว่า สิ่ง และคำว่า ของ ทั้ง 2 มีความหมายเช่นเดียวกัน เมื่อนำมาซ้อนกันทำให้ความหมายของคำหนักแน่นขึ้น

รุ่ง หมายถึง ว. สว่าง เช่น ฟารุ่ง อรุณรุ่ง [4]

เรื่อง หมายถึง ว. มีแสงน้อย ๆ อย่างแมงคาเรืองหรือหิ่งห้อย [4]

จะเห็นได้ว่า คำว่า รุ่ง และคำว่า เรื่อง ทั้ง 2 มีความหมายเช่นเดียวกัน เมื่อนำมาซ้อนกันทำให้ความหมายของคำหนักแน่นขึ้น

สิ้น หมายถึง ก. หหมด จบ [4]

เปลือง หมายถึง ก. ใช้ให้หมดสิ้นไปเกินควร หมดไปสิ้นไปโดยใช่เหตุ [4]

จะเห็นได้ว่า คำว่า สิ้น และคำว่า เปลือง ทั้ง 2 คำมีความหมายเช่นเดียวกัน เมื่อนำมาซ้อนกันทำให้ความหมายของคำหนักแน่นขึ้น

ลักษณะการใช้คำประสม (Compound Word)

ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏคำประสม จำนวน 77 คำ ยกตัวอย่างจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 5 บทร้อยกรองประเภทดอกสร้อย ของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น

บันเอ้ยบันได

มีเพื่อใช้ไต่ไปสู่จุดหมาย

รวบับไต่มีให้จับนับเรียงราย

ถึงสุดปลายที่หวังอย่างมั่นคง

เปรียบละม้ายคล้ายวิถีที่สำเร็จ

พึงจะเด็ดความฝันอันประสงค์

ค่อยค่อยป็นขึ้นไปให้บรรจง

จึงจบลงอย่างสำเร็จเสร็จงานเอย

และตัวอย่างจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 11 บทร้อยกรองประเภทสักรา ของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สักราโลกออนไลน์ทำร้ายลูก

ความพันผูกที่เคยให้ไว้ความหมาย

คำแม่สอนลูกไม่สนผลกลับกลาย

คิดหวังพึ่งสิ่งสุดท้ายคือไอที

วอนลูกวางมือถือมาหันหาแม่

สุขจริงแท้อยู่ตรงหน้าอย่าหลีกหนี

โลกออนไลน์ใช้ผิดไปล้วนไม่ดี

รักแม่นี้สำคัญกว่าพาสุขเอย

จากตัวอย่างคำประสมข้างต้น เกิดจากการประสมคำระหว่างคำว่า จุด และคำว่า หมาย คำว่า มือ และคำว่า ถือ

จุด หมายถึง น. ที่ [4]

หมาย หมายถึง ก. มุ่ง เช่น เป้าที่หมายไว้ [4]

จุดหมาย เกิดจาก คำนาม + คำกริยา มีความหมายว่า จุดหรือสภาวะที่ต้องพยายามไปถึง, จุดหรือสภาวะที่ตั้งใจให้บรรลุถึง [4]

มือ หมายถึง น. อวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย อยู่ต่อจากปลายแขนประกอบด้วยฝ่ามือและนิ้วมือสำหรับจับเป็นต้น ผ

ถือ หมายถึง ก. จับยึดไว้ในมือ [4]

มือถือ เกิดจาก คำนาม + คำกริยา หมายถึง โทรศัพท์ที่ติดตัวไปได้, โทรศัพท์เคลื่อนที่ [4]

ลักษณะการใช้คำผสม (Complex Word) ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏคำประสม จำนวน 22 คำ ยกตัวอย่างจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 14 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ ของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น

ฟ้าเอ๋ยฟ้าใหม่

ผลัดแผ่นดินผลัดสมัยไทยสุขสันต์

สานต่อพระราชพิธีที่สำคัญ

สืบจักรีองค์ราชันมิ่งขวัญไทย

เดือนจิงพราวดาวจิงเพริศเจิดกระจำง

ทั่วโลกกว้างซึ่งพระนามงามยิ่งใหญ่

เทิดทูนองค์ทศมินทร์อินเกียรติไกร

ถึงฟ้าใหม่ใจขอรักภักดีเอย

และจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 15 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ ของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น

ศูนย์รวมใจหัวใจชนคนทั้งชาติ
คือองค์**พระทศมราช**เคียงสมัย
จัดระบอบเสริมรัฐพิพัฒนไทย
แผ่นดินทองจึงคงไว้ในวันนี้
ฉลองราชาภิเษกเอกกษัตริย์
เฉลิมรัชทศมินทร์ปิ่นเกศ
น้อมเดชแห่งบุญญา**พระบารมี**
ปกธานีขอ**พระองค์**ทรงพระเจริญ
จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้คำประธานที่เป็นคำนามราชาศัพท์ สร้างขึ้นด้วยหน่วยคำเต็มหน้า พระ-, พระราช- [5] ดังนี้

พระราช + พิธี = พระราชพิธี หมายถึง งานที่จัดขึ้น
พระ + นาม = พระนาม หมายถึง ชื่อ
พระ + ทศมราช = พระทศมราช หมายถึง พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10

พระ + บารมี = พระบารมี หมายถึง คุณความดี
พระ + องค์ = พระองค์ หมายถึง ตัว

ลักษณะการใช้คำซ้ำ (Reduplication) ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏคำซ้ำ จำนวน 2 คำ คือ คำว่า ไตไต และ ค่อยค่อย ปรากฏในการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 1 บทร้อยกรองประเภทดอกสร้อยของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

อุญอุญด้า
คนเรานามาใช้ใส่ชยะ
หรือมาใส่สิ่งของผองการะ
ภาชนะสิ่ง**ไตไต**ไม่จำเป็น
เปรียบอุญด้าเป็นที่ใส่ใจอันชั่ว
ทิ้งห่างตัวให้ไกลอย่าให้เห็น
จิตใจเราจะปราศทุกซุขร่มเย็น
ทุกขล้าเค็ญใส่อุญด้านาทั้งเอย

ปรากฏในการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 13 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

คนทำดีไร้ข้อแม้แค่อยากทำ
ไม่หวังคำชม**ไตไต**ให้เลิศผล
ไม่หวังทรัพย์สิ่งตอบแทนแม้จะจน
เพราะเป็นคนประพฤติดีมีธรรมา

สุขที่แท้อยู่ที่ใจใสสะอาด
หวังสร้างชาติสุขสังคมสมคุณค่า
สิ้นข้อแม้เพราะจริงใจในจรรยา
สร้างชีวาเป็นคนดีที่แท้จริง

ไต่ หมายถึง ว. ใช้ประกอบคำอื่นแสดงความมาเจาะจงหรือเป็นคำถาม [4] จะเห็นได้ว่า การประพันธ์บทร้อยกรองไม่นิยมใช้เครื่องหมาย ยมก (ฯ) ในการซ้ำคำ จึงปรากฏการซ้ำคำคือ ไตไต แทน ไต่ ฯ

ส่วนคำ ค่อยค่อย ปรากฏในการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 5 บทร้อยกรองประเภทดอกสร้อยของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

บันเอยบันไต่
มีเพื่อใช้ไต่ไปสู่จุดหมาย
ราวบันไคมีให้จับนับเรียงราย
ถึงสุดปลายที่หวังอย่างมั่นคง
เปรียบละม้ายคล้ายวิถีที่สำเร็จ
พึงจะเด็ดความฝันอันประสงค์
ค่อยค่อยป็นขึ้นไปให้บรรจง
จึงจบลงอย่างสำเร็จเสร็จงานเอย

ค่อย หมายถึง ว. ใช้นำหน้ากริยาหมายความว่า ไม่รีบร้อน, อย่างระมัดระวัง, ช้า ๆ [4]

จะเห็นได้ว่าการประพันธ์บทร้อยกรองไม่นิยมใช้เครื่องหมาย ยมก (ฯ) ในการซ้ำคำ จึงปรากฏการซ้ำคำคือ ค่อยค่อย แทน ค่อย ฯ

5.2 การใช้ภาพพจน์ หมายถึง การใช้ภาษา ถ้อยคำโวหารที่ทำให้เกิดภาพขึ้นในใจของผู้อ่านเกิดจินตภาพเกิดจินตนาการ มีการใช้คำที่เป็นชั้นเชิงและเป็นศิลปะซึ่งกล่าวได้อย่างประทับใจ ทำให้ผู้อ่านมีความซาบซึ้งเกิดความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์คล้อยตามอย่างลึกซึ้ง ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต มีลักษณะการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ นามนัย และบุคลาธิษฐานหรือบุคลลวัต (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การใช้ภาพพจน์ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต

การใช้ภาพพจน์	จำนวนครั้ง
อุปมา	15
อุปลักษณ์	15
นามนัย	12

บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต	2
-------------------------	---

จากตาราง แสดงการใช้ภาพพจน์ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ดังนี้

ลักษณะการใช้อุปมา (Simile) ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏการใช้อุปมา จำนวน 15 ครั้ง ยกตัวอย่างจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 2 บทร้อยกรองประเภทดอกสร้อยของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น

กำเอ๋ยกำปั่น
รวบนัวมันเพราะโกรธโทษยิ่งใหญ่
เต็มเร็วแรงปล่อยหมัดชดออกไป
เกิดเหตุภัยชั่ววูบเสี่ยงเพียงนาที่
เปรียบการทำความบาปคราบสิ่งผิด
ขาดความคิดมียังทำนาวิถึ
คลายกำปั่นยื่นรับธรรมนำความดี
สองมือนี้มีค่าพาคุณเอย

จากข้อความ “กำเอ๋ยกำปั่น รวบนัวมันเพราะโกรธโทษยิ่งใหญ่ เต็มเร็วแรงปล่อยหมัดชดออกไป เกิดเหตุภัยชั่ววูบเสี่ยงเพียงนาที่” เปรียบ เทียบ กำปั่นกับการทำความบาป ทำผิด ขาดความยังคิด

จากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 8 บทร้อยกรองประเภทดอกสร้อยของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น

รอยเอ๋ยรอยยิ้ม
งามภาพพิมพ์แห่งไทยโลกได้เห็น
สื่อแสดงสังคมสุขร่มเย็น
ไทยจึงเป็นเมืองเด่นค่าเทียบสากล
รอยยิ้มลบรอยอาฆาตมาตรแห่งทุกข์
ราวปลอบปลุกกำลังใจให้เกิดผล
มิตรภาพแห่งรักจักบันดล
เมื่อทุกคนส่งยิ้มให้ถึงใจเอย

จากข้อความ “รอยเอ๋ยรอยยิ้ม งามภาพพิมพ์แห่งไทยโลกได้เห็น สื่อแสดงสังคมสุขร่มเย็น ไทยจึงเป็นเมืองเด่นค่าเทียบสากล” เปรียบ เทียบ รอยยิ้มของคนไทยช่วยให้เกิดกำลังใจและมิตรภาพ

จากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 11 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น

รอเวลาที่มาถึงที่สุด
ก็ถึงจุดระเบิดไปอย่างไรค่า
อาวุธร้ายมากฤทธิ์ติดเวลา
เมื่อถึงคราหมัดนาที่ชี้ทำลาย
ตั้งคนเราไม่ไขว่คว้าหาฝั่งฝัน
รอคืนวันหมดไปไร้ความหมาย
ถึงวันที่ชีพจากพรากตัวตาย
จะเสียดายกับโอกาสที่พลาดไป

จากข้อความ “รอเวลาที่มาถึงที่สุด ก็ถึงจุดระเบิดไปอย่างไรค่า อาวุธร้ายมากฤทธิ์ติดเวลา เมื่อถึงคราหมัดนาที่ชี้ทำลาย” เปรียบเทียบ คนที่ไม่ไขว่คว้า เมื่อเวลาผ่านไปย่อมหมดโอกาส

ลักษณะการใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏการใช้อุปลักษณ์ จำนวน 15 ครั้ง ยกตัวอย่างจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 2 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น

ฟ้าร่ำร้องเมฆสีเทาครึ้มเงาฝน
ความมืดมนครอบงำน้ำใจหมอง
ความขัดแย้งบอบช้ำน้ำตานอง
เป็นฝันร้ายเข้าครองจองจำใจ
วอนผู้นำพลิกความฝันให้ผันเปลี่ยน
เป็นบทเรียนรับฟ้าสาบสร้างวันใหม่
มือประสานผ่านฤดูสู่ฟ้าไป
บ้านหลังใหญ่คืนสุขลอบปลุกชน

จากข้อความ “ฟ้าร่ำร้องเมฆสีเทาครึ้มเงาฝน ความมืดมนครอบงำน้ำใจหมอง ความขัดแย้งบอบช้ำน้ำตานอง” เปรียบเป็นฝันร้าย และวอนขอให้ผู้นำเปลี่ยนฝันร้ายนี้ให้เป็น “บทเรียนรับฟ้าสาบสร้างวันใหม่” หมายความว่าให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

จากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 3 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น

เย็นศิระพระบริบาลปานหยาดทิพย์
กว่าหกลีบปัสวีส์ดีจรัสค่า

พระเสโทรินทุกหยาดที่ยาตรา
 ขโลมหล้าชนชุ่มฉ่ำน้ำพระทัย
 หยาดทิพย์คือฝนหลวงปวงชนสุข
 องค์ประมุขดลพิชผลล้นสมัย
 คือหยาดทิพย์ดีบร้อนผ่อนทุกข์ภัย
 ชนสุขได้ร่มพระบารมี

จากข้อความ “หยาดทิพย์คือฝนหลวงปวงชนสุข องค์ประมุขดลพิชผลล้นสมัย คือหยาดทิพย์ดีบร้อนผ่อนทุกข์ภัย ชนสุขได้ร่มพระบารมี” เปรียบเทียบ ฝนหลวงคือหยาดทิพย์ ซึ่งเหมือนเป็นกับน้ำที่หยาดลงมานั้นเป็นของเทวดา ความหมายของคำว่า ฝนหลวง คือ “ฝนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำขึ้นเพื่อบรรเทาความแห้งแล้ง” [4]

จากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 6 บทร้อยกรองประเภทสักวาของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น

สักวาตามใจปากลำบากท้อง
 เราจึงต้องคิดครวญใครในเหตุผล
 มีสติเป็นเครื่องกุมควบคุมตน
 นำหลุดพ้นต้นมหาสาธารมณ
 หากคิดตามความอยากลำบากจิต
 จงรู้คิดซังใจไม่ซังชนม
 ใจเป็นนายกายเป็นข้าให้นิยม
 บัวเหนือตมชนะใจพันภัยเอย

จากข้อความ “มีสติเป็นเครื่องกุมควบคุมตน นำหลุดพ้นต้นมหาสาธารมณ” เปรียบเทียบ สติ เป็น เครื่องควบคุมตนเอง ควบคุมอารมณ์ และข้อความ “ใจเป็นนายกายเป็นข้าให้นิยม” เปรียบ ใจ เป็น หัวหน้าหรือเป็นใหญ่ และ เปรียบ กาย เป็น บริวาร

ลักษณะการใช้ขนานนัย (Metonymy) ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสดของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏการใช้ขนานนัย จำนวน 12 ครั้ง ยกตัวอย่างจากการการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 2 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น

ทุกเยื้องก้าวเท้าย่างคือทางผ่าน
 ประสพการณ์สอนใจในภายหลัง
 อุปสรรคตราดราสร้างกำลัง
 มีพลาดพลังล้มลุกบุกฝ่าฟัน
 เปรียบดีชั่วคือหนทางวางให้คิด
 เลือกถูกผิดเดินทางใดใจสุขสันต์

ใช้ทางผ่านสร้างบุญคุณอนันต์
 นำชีวันไปสู่ “**ประตุชัย**”

จากข้อความ “ใช้ทางผ่านสร้างบุญคุณอนันต์ นำชีวันไปสู่ “ประตุชัย” เปรียบเทียบ ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เป็นการเดินทางสู่ ประตุชัย ความหมายของคำว่า ประตุชัย คือ “ประตุที่มีลักษณะเป็นซุ้ม อาจสร้างเป็นการถาวรหรือชั่วคราว สำหรับผู้ชนะสงครามจะเดินลอดในพิธีเพื่อประกาศชัยชนะ” [4]

จากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 8 บทร้อยกรองประเภทสักวาของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น

สักวาศักดิ์ศรีของชีวิต
 ค่าประสิทธิ์เอกราชประกาศมัน
 ทุกหยาดเลือดกอบกู้ชีวัน
 เพื่อรักษาค่าสถาบันแดนขวานทอง
 เกิดมาบนแผ่นดินถิ่นไทยนี้
 สร้างความดีเป็นศรีศักดิ์ประจักษ์ผอง
 ประเทศชาติสามัคคีชีพรองดอง
 สุขเรืองรองชีพรัฐรักศักดิ์ศรีเอย

จากข้อความ “ทุกหยาดเลือดกอบกู้ชีวัน เพื่อรักษาค่าสถาบันแดนขวานทอง” คำว่า ขวาน เป็นคำเรียกประเทศไทยที่มีรูปร่างของแผ่นดินลักษณะคล้ายขวาน และที่กล่าวว่า ขวานทอง เพราะประเทศไทยมีธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์

จากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 8 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น

กรุงศรีอยุธยาฟ้าหม่นหมอง
 แผ่นดินนองแดงเดือดเลือดร้ายฉาน
 ภาพเสียกรุงเตือนความจำในตำนาน
 แต่ปราการความดีมีมั่นคง
 สืบสืดยุคปัจจุบันวันฟ้าใหม่
 สวมหัวใจคนอยุธยาโปรดอย่าหลง
 เพราะตระหนักรักชาติอย่างอาจอง
 ไทยดำรงด้วยคนไทยรักไผ่ดี

จากข้อความ “สืบสืดยุคปัจจุบันวันฟ้าใหม่ สวมหัวใจคนอยุธยาโปรดอย่าหลง” คำว่า หัวใจคนอยุธยา เป็นคำหัวใจ มีความหมายว่า “อวัยวะภายในสำหรับคิดเลือดให้หมุนเวียนเลี้ยงร่างกาย; ใจ, สิ่งที่มีหน้าที่รู้ รู้สึ ก และคิด [4] คำว่า คนอยุธยา เป็นคำเรียกชาวไทยในสมัยอยุธยา มีคำกล่าวเป็นสำนวนว่า “อยุธยาไม่สิ้นคนดี”

ลักษณะการใช้บุคคลาธิฐาน หรือบุคคลวัต (Personification) ในบทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปรากฏการใช้บุคคลาธิฐานหรือบุคคลวัต จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

จากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 2 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

ฟ้าร่ำร้องเมฆสีเทาครีเม้งาฝน

ความมืดมนครอบงำน้ำใจหมอง
ความขัดแย้งบอบช้ำน้ำตานอง
เป็นฝันร้ายเข้าครองจองจำใจ
วอนผู้นำพลิกความฝันให้ผันเปลี่ยน
เป็นบทเรียนรับฟ้าสาบสร้างวันใหม่
มือประสานผ่านฤดูสู่ฟ้าไป
บ้านหลังใหญ่คืนสุขปลอดบปุกขน

จากข้อความ “ฟ้าร่ำร้องเมฆสีเทาครีเม้งาฝน ความมืดมนครอบงำน้ำใจหมอง” เป็นการสร้างความรู้สึกโดยการทำให้ฟ้ามีชีวิตจิตใจ สามารถ ร่ำ ซึ่งมีความหมายว่า “พูดซ้ำ ๆ พร่ำ” [4] และ ร้อง ซึ่งมีความหมายว่า “เปล่งเสียงดัง” [4]

และจากการประกวดกลอนสด ครั้งที่ 9 บทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพของทีมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

เสียงกระแสดาร์สไวกู่ไปทุกบ้าน
หลากหลายโครงการล้ำด้าออกผลผลิต
เป็นตัวอย่างในแนวทางสร้างชีพตน
“ภูมิพล” สอนประชาข้าราชกรไทย
เศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต
เกิดความคิดทฤษฎีที่สดใส

เสียงแผ่นดินแห่งพ่อหลวงตรึงดวงใจ

พาก้าวไกลด้วยโครงการงานแผ่นดิน

จากข้อความ “ฟ้าร่ำร้องเมฆสีเทาครีเม้งาฝน ความมืดมนครอบงำน้ำใจหมอง” เป็นการสร้างความรู้สึกโดยการทำให้ฟ้ามีชีวิตจิตใจ สามารถ ร่ำ ซึ่งมีความหมายว่า “พูดซ้ำ ๆ พร่ำ” [4] และ ร้อง ซึ่งมีความหมายว่า “เปล่งเสียงดัง” [4]

6. สรุป และอภิปรายผล

การวิเคราะห์บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของ มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า มีการใช้คำซ้อน จำนวน 205 คำ คำประสม จำนวน 77 คำ คำผสม จำนวน 22 คำ และคำซ้ำ จำนวน 2 คำ มีการใช้ภาพพจน์ จำนวน 4 ประเภท ได้แก่ อุปมา จำนวน 15 ครั้ง อุปลักษณ์ จำนวน 15 ครั้ง นามนัย จำนวน 12 ครั้ง และบุคคลาธิฐานหรือบุคคลวัต จำนวน 2 ครั้ง

จากผลการวิจัยพบว่า บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลอนสด ของ มหาวิทยาลัยรังสิต มีการใช้คำซ้อนมากที่สุด เนื่องจากการเขียนบทร้อยกรองจำเป็นต้องเคร่งครัดเรื่องฉันทลักษณ์ บรรจุจำนวนคำให้ครบในแต่ละวรรคของกลอนดอกสร้อย กลอนสักวา และกลอนสุภาพ อีกทั้งยังต้องได้ความหมายชัดเจนด้วย มีการใช้ภาพพจน์ประเภทอุปมาและอุปลักษณ์มากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากภาพพจน์ทั้งสองประเภทเป็นภาพพจน์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจน การประกวดกลอนสดเป็นการแข่งขันทักษะการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สอดคล้องกับ วิชุนี พันธน้อย [6] ได้วิเคราะห์การใช้คำโวหารภาพพจน์ และแนวคิดในกลอนวัยรุ่นของสำนักพิมพ์ไวยใหม่ พบว่า มีการใช้คำซ้ำ คำซ้อน การทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ คำเลียนเสียงพูด คำเสริม เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก ทำให้เนื้อความมีความหมายหนักแน่นชัดเจน เกิดความกระชับในเนื้อความ มีการใช้ภาพพจน์ในหลายลักษณะ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียน ทำให้เกิดภาพในใจ เกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ความรู้สึก และทำให้มีความเข้าใจเนื้อหาของกลอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นผลสัมฤทธิ์จากการฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนั้นการประกวดกลอนสดจึงเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางวิชาการได้เป็นอย่างดี

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันสุนทรภู่ที่สนับสนุนทุนวิจัย ประจำปี 2562

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] ประยอม -อรณัฏร ของทอง. สักกาวีวิธี รวมบทกลอนสดซึ่งปฏิกานกวียุคใหม่สมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : พรุ้งนี้, 2525. (หนังสือ)
- [2] ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์. รายงานสรุปโครงการประกวดกลอนสดซึ่งถวายพระราชทานครั้งที่ 1-15. ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2562.
- [3] สุนันท์ อัญชลีสกุล. ระบบคำภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] วิภา กงกะนันท์. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2538.
- [5] ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- [6] สถาบันภาษาไทย. บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2 : คำการสร้างคำ และการยืมคำ. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549.
- [7] วิชุนี พันธน้อย. วิเคราะห์การใช้คำ โวหารภาพพจน์ และแนวคิดในกลอนวัยรุ่นของสำนักพิมพ์ไยไหม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2550